

hei tino arai i te Pakeha noaiho me te Karauna kia mutu te hoko i o matou morehu whenua. Kua kore hoki nga raruraru i oho ai nga ngakau o nga iwi e rua i nga ra o mua, kua noho pai i naianei i raro i to maru, penei hoki me nga tini iwi i raro i to mana, e tatua nei i te ao katoa. Heoi, kia ora koe e te Kuini, ma te Atua koe e manaaki, e tiaki, me to whanau, me au Minita, me au kai-whakahaere katoa i raro i to mana.—E Ihowa Tohungia a te Kuini.”

21. *Henare Kaihau* : E pai ana, e penei ana taku titiro ki te whakautu a te kai-korero nei : kaore kau he kupu i roto i taua pukapuka mihi ki a te Kuini e whakahua ana i tena Pire Poari ; engari na te Kawanatanga tonu i kite tena mahara.

22. *Honore Timi Kara* : E hara i a te Kuini te Pire Poari ; engari na te Kawanatanga ke ?

Wi Pere : Ae ra, engari ko te Pire tena i hanga e te Kawanatanga i runga i te whakahau a te Kuini, kia whakaarohia e te Kawanatanga nga kupu o roto i te pukapuka mihi a nga Maori ki a ia.

23. *Henare Kaihau* : E ki ana koe me hoatu ki te Poari te mana me te whakahaere o nga whenua Maori katoa ?

Wi Pere : Ae, o nga whenua anake e tukua atu ana ki a ia e nga tangata nona, ko nga whenua kaore e tukua atu ana, kaua ena e riro ma te Poari e whakahaere.

24. *Henare Kaihau* : Kaati ra, kei te marama ranei koe ki te ahua o nga mana e kiia ana i roto i te Pire nei kia hoatu ki taua Poari ?

Wi Pere : He tuku ra i nga whenua ki te rihihi te tino mea tika hei mahi ma ratou ki taku mahara : Tuarua, me hanga etahi wahi hei paamu ma nga Maori, a ko etahi atu o ona tikanga ko te tapatapahi i nga whenua kia ririki nga wawahanga—ara, mehemea 10,000 eka o tetahi whenua me tapahi kia wha pea nga wahanga, kia ahei ai te rihihi atu ki te Pakeha.

25. *Henare Kaihau* : Kaati, kaore koia i te penei na to mahara : na te Kawanatanga tonu i hanga nga mate me nga kino katoa e peehi nei i te iwi Maori tae mai ki naianei a ki te whakaturia tenei Poari ko te Kawanatanga ano te mana mo runga—e hara i te mea e ki ana ahau na tenei Kawanatanga e tu nei, engari na nga Kawanatanga katoa—kua whakapuare tera i tetahi atu huarahi ano e mate ai nga Maori ?

Wi Pere : Kaore ; ko te take ma te ture e tohutohu atu ki te Poari nga mahi hei mahi mana. Ki te kore ratou e haere i runga i ta te ture, ko te whareherehere te mutunga mo ratou. A ki te mahi kino te Tiamana o te Poari ka taea te muru ona whenua. Me pewhea koia e taea ai e te Poari te hoko whenua i te mea e araitia ana te hoko ? Heoi kau te mea e taea e ratou ko te tahae pea i nga moni. A heoi, ki te pena ratou kua he ratou i te ture a e kore ratou e waiho e te ture. Te mutunga iho ka kai ratou i te kai o te pouritanga me te teteatanga o nga niho.

26. *Henare Kaihau* : A, e ki ana koe ki te mahi kino te Poari ko te whareherehere te mutunga mona—me te Kawanatanga ano pea hoki—ta te mea ko te Kawanatanga te mana kei runga i te Poari. Ka hopukia atu koia e koe te Poari ki te whareherehere mo tana mahinga i nga tikanga e whakamanaia ana e koe hei mahi mana ?

Wi Pere : Ha, me whakautu e au tena patai ? Kaore ra he mana i hoatu e au e whakaae ana kia tahae ratou i nga moni ; heoi te mana i hoatu e au ko te mana kia mahi ai ratou i te moni maku, kaore au i ki me tahae ratou. Ki te pera ratou, heoi taku kupu, ka kai ratou i te kai o te pouritanga.

27. *Henare Kaihau* : A, kei whea he moni ? Me puta mai i whea te moni hei utu i nga raruraru o te Poari ?

Wi Pere : Kei roto ra pea tena i te Pire.

28. *Henare Kaihau* : Engari ra kei hea he huarahi moni ?

Wi Pere : Ka nui nga huarahi. Mehemea ka riihitia e te Poari tetahi wahi o nga whenua o toku hapu, me ki mo te £120 pea i te tau, heoi kua kaha ratou ki te nama kia £4,000. Ka ea te itaretu o te £4,000 i tena £120, a ka ahei tena £4,000 hei whakapai i te whenua, a ka taea hoki e te Kawanatanga te pooti he moni hei whakaea i nga raruraru o te Poari.

29. *Henare Kaihau* : Kaati, kua mohio au, ka hoatu ko te whenua hei punga mo te moni e namaia ra i runga i te aronga o te korero ?

Wi Pere : Kaore e peratia ; e penei ana taku, ko nga hua e puta ana i runga i taua whenua hei punga.

30. *Henare Kaihau* : Kaore kau ra he kupu pera i roto i te Pire ?

Wi Pere : Kei te rapu tatou i naianei kei te kimi mehemea tera ranei e kitea nga huarahi e taea ai te hanga i te Pire kia pai ai, engari kei roto ano i tenei Pire e takoto nei e whakautu ana te huarahi e taea ai he moni. E ki ana a wahanga tekiona (2) o tekiona 32 o te “Ture Whakanohonoho ki te Tangata Whakahaere hoki i nga Whenua Maori” o tera tau : “Ki te marama te Minita, ina oti te whiriwhiri e raua ko te Minita mo nga Whenua, ki te pai o nga mahi e meatia ra kia mahia a ki te tika hoki o nga moni e meatia ana kia whakapaua ki aua mahi, ka ahei ia, i runga i tana i whakaaro ai, ki te whakahau kia tukuna-a-nama atu ki te Poari nga moni e tona ra, etahi moni iti iho ranei, a me whakarite aua moni e te Paremete i roto i nga Moni mo nga Mahi Nunui o te Koroni : Engari hui katoa te moni e taea te tukuna-a-nama atu i raro i tenei tekiona ki te Poari kotahi i roto i te tau kotahi kaua e nuku atu i te rima mano pauna.”

31. *Henare Kaihau* : Kaore kau ra he tikanga o tena tekiona ?

Wi Pere : He aha te pai o te patai mai i ena tu patai ? Kei te kimi nei hoki tatou i naianei. E ki ana a wahanga tekiona (3) o taua tekiona ra ano : “Ko taua moni i tukuna-a-nama atu ra, hui atu ki tona initaretu e rima pauna mo te rau i te tau kotahi, me tau i runga i te mana o tenei Ture hei taunaha ki runga ki nga moni e puta ana i nga whenua i whiwhi i nga painga o nga mahi i oti i taua moni, a ko taua taunaha me whakariterite kia rite ai ano te rahi te iti ranei ki te painga i whiwhi ai ia poraka i aua mahi.” Ki te eke ki te hikipene i te eka nga moni e pau i te whakahaerenga i te rihi o tetahi poraka, a riihitia ana nga whenua mo te kotahi hereni mo te eka, heoi, ea tonu atu i nga moni reti o te hawhe tau kotahi nga moni i whakapaua.